

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა #44

18.05.2020

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: კასპის მუნიციპალიტეტში, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტი.

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება და მისამართი: შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდი“, ქ. თბილისი, გუდიაშვილის მოედანი, N4

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: კასპის მუნიციპალიტეტი.

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 01.04.2020

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“.

ძირითადი საპროექტო მონაცემები

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ 2020 წლის 1 აპრილს (წერილი N5493) წარმოდგენილია კასპის მუნიციპალიტეტში, ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის სკოპინგის ანგარიში.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს კასპის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, კვერნაკის ქედის ჩრდილოეთ და სამხრეთ ფერდობებზე. საპროექტო ტერიტორიის ჩრდილოეთი საზღვარი მდებარეობს სოფ. ნიგოზას და სოფ. ჩობალაურის (ყარაფილას თემი) სამხრეთით, დაახლოებით 1050 მეტრის დაშორებით.

საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა „ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ „ზურმუხტის ქსელის“ დამტკიცებულ საიტს (კვერნაკი - GE0000046).

წარმოდგენილი დოკუმენტაციით დგინდება, რომ ტერიტორიაზე ქარის რესურსის გაანგარიშებისთვის და ენერგოგამომუშავების შეფასების მიზნით, დამონტაჟებულია 2 ერთეული 80 მეტრი სიმაღლის ქარის მონიტორინგის ანძა, რომელთაგან ერთი მდებარეობს კვერნაკის ქედის ჩრდილოეთ ფერდობზე, ხოლო მეორე სამხრეთ ფერდობზე. ანძებს შორის მანძილი შეადგენს 3,2 კმ-ს, ხოლო მათი განთავსების კოორდინატებია: X= 442674.51, Y= 4648702.44 (N1) და X= 441039.52 Y= 4645922.45 (N2). ანგარიშის თანახმად, ტერიტორიაზე არსებული ქარის რეჟიმი ხელსაყრელია ელექტროენერჯის წარმოებისთვის. სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ინფორმაცია საპროექტო ტერიტორიაზე ტურბინა-გენერატორების განთავსების ადგილების ალტერნატივის შესახებ, კერძოდ განხილულია სამი სხვადასხვა მწარმოებელი კომპანიის სამი განსხვავებული მოდელი: General Electric-ის GE4.0-37, კომპანია Vestas-ის V136-4,2 და კომპანია Nordex-ის N149/5,7 მოდელები. ანგარიშში ასევე მოცემულია ანძების განთავსების კოორდინატები.

სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციით, საპროექტო ქარის ელექტროსადგურის ძირითადი შემადგენელი ობიექტებია: Nordex-ის ქარის ტურბინა-გენერატორები, ქვესადგური, მიწისქვეშა საკაბელო ელექტროგადამცემი ხაზი.

პროექტის მიხედვით დაგეგმილია 15 ტურბინის განთავსება, რომლის ჯამური სიმძლავრე იქნება 50 მგვტ, ხოლო ელექტროსადგურის მიერ ელექტროენერჯის საშუალო წლიური გამომუშავება იქნება დაახლოებით 180 447 000 კვტ სთ/წელ. ანძის სიმაღლე იქნება 99 მეტრი, როტორის დიამეტრი 131 მეტრი, ნიჩბების სიგრძე 65.5 მეტრი, ხოლო მათი განთავსებისათვის საჭირო ტერიტორიის ფართობი შეადგენს დაახლოებით 3000 მ²-ს. წარმოდგენილი დოკუმენტის თანახმად, საჭირო იქნება 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის და ელექტროგადამცემი ხაზის მოწყობა. ელექტროგადამცემი ხაზის პარამეტრები განისაზღვრება სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემასთან“ შეთანხმების საფუძველზე, ხოლო ტურბინა-გენერატორების განლაგების ზუსტი ადგილმდებარეობა და პარამეტრები განისაზღვრება დეტალური პროექტირების ფაზაზე და შესაბამისად, ასახული იქნება გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით წარმოდგენილ გზშ-ის ანგარიშში.

ტურბინების მიერ გამომუშავებული ელექტროენერჯის შიდა ქვესადგურში გადაცემა მოხდება 35 კვ. ძაბვის მიწისქვეშა ეგხ-ით, სადაც დამონტაჟებული იქნება 110 კვ-მდე ამამაღლებელი ტრანსფორმატორი. როგორც სკოპინგის ანგარიშშია აღნიშნული, პროექტით გათვალისწინებულია 35 კვ. კაბელის გამოყენება რომლებიც განლაგდება მისასვლელი გზების გასწვრივ, თხრილებში. კაბელის მიწის ზედაპირამდე დაშორება არ იქნება 1 მეტრზე ნაკლები. ქვესადგურის განთავსებისათვის განხილულია ორი ალტერნატიული ტერიტორია რომელთაგან პირველი ალტერნატიული ვარიანტი მდებარეობს კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობზე, პირველი და მეორე ტურბინა-გენერატორის განთავსების მიმდებარე ტერიტორიაზე, ხოლო მეორე ალტერნატიული ტერიტორია ჩრდილოეთის ფერდობზე მეცამეტე ანძის მიმდებარე ტერიტორიაზე. ანგარიშში ასევე მოცემულია ქვესადგურის განთავსების ალტერნატიული ტერიტორიების განთავსების კოორდინატები. ქვესადგურის განთავსებისთვის საერთო ფართობი იქნება დაახლოებით 0,4-0,5 ჰა.

საპროექტო არეალში არსებობს გრუნტის გზები, რომელთა გამოყენება შესაძლებელი იქნება მშენებლობის მობილიზაციის პროცესში, თუმცა მშენებლობის ფაზისათვის საჭირო იქნება მნიშვნელოვანი სარეაბილიტაციო, მათ შორის გაფართოების სამუშაოების ჩატარება. გარდა აღნიშნულისა, ქარის ტურბინების სამშენებლო მოედნებთან მისასვლელად საჭირო იქნება ახალი გზების მოწყობა.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემული ინფორმაციით, სამშენებლო ბანაკის განთავსებისათვის განიხილება კვერნაკის ქედის თხემზე შერჩეული ტერიტორია, რომლის მიახლოებითი ფართობი შეადგენს 2 ჰა-ს. ტერიტორია თავისუფალია ხე მცენარეებისაგან, ხოლო ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის სისქე საშუალოდ შეადგენს 5 სმ-ს.

სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე საჭირო იქნება შემდეგი ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსება:

- სამშენებლო ტექნიკის და სატრანსპორტო საშუალებების სადგომები;
- სასაწყობო სათავსები;
- ადმინისტრაციული და მუშათა მოსასვენებელი ობიექტები (კონტეინერული ტიპის);
- სახელოსნოები;
- დაცვის ჯიხური და სხვა.

სამშენებლო ბანაკის სასმელ-სამეურნეო დანიშნულების წყლით მომარაგება მოხდება შემოტანილი წყლით, რისთვისაც მოეწყობა სასმელი წყლის სამარაგო რეზერვუარი, ხოლო ტრანსპორტირებისათვის გამოყენებული იქნება სპეციალური ავტოცისტერნა. ჩამდინარე წყლების მართვა მოხდება ჰერმეტიკული სასენიზაციო ორმოების საშუალებით. სამშენებლო ბანაკის ზუსტი ადგილმდებარეობა დაზუსტება მშენებელი კონტრაქტორის გამოვლენის შემდეგ და აისახება გზშ-ის ანგარიშში.

ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დაზიანება მოსალოდნელია მისასვლელი გზების მშენებლობის, ქარის ტურბინების, შიდა მიწისქვეშა კაბელის და ქვესადგურის დანადგარების საძირკვლების

მოწყობის, ასევე სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურის მშენებლობის პროცესში. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, გზმ-ის ეტაპზე დაზუსტდება იმ საპროექტო უბნების ფართობები, სადაც წარმოდგენილია ნაყოფიერი ფენა. აღნიშნულის საფუძველზე განისაზღვრება მოსახსნელი ნაყოფიერი ფენის და ფუჭი ქანების დაზუსტებული მოცულობა. წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია ფუჭი ქანების მუდმივი და დროებითი დასაწყობების ადგილების შესახებ (საჭიროების შემთხვევაში). გარდა ამისა, განისაზღვრება ნიადაგის/გრუნტის ზედაპირული ფენის დაბინძურების მაღალი რისკის უბნები და მათთვის დამატებით შემუშავდება შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები. გზმ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი იქნება მშენებლობის დასრულების შემდგომ დაგეგმილი სარეკულტივაციო ღონისძიებების გეგმა.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემული ინფორმაციით, საპროექტო ტერიტორიაზე განხორციელდა წინასწარი საველე კვლევები, რომლის შედეგების მიხედვით, გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების რისკები დაკავშირებული იქნება ტურბინა-გენერატორებთან მისასვლელი გზების მოწყობასთან, რადგან არსებული გზების გაფართოება და ახალი გზების მოწყობა საჭირო იქნება რთული რელიეფის პირობებში. გზმ-ის ფაზაზე შემუშავებული იქნება კონკრეტული შემარბილებელი ღონისძიებები.

პროექტის გავლენის ზონაში ზედაპირული წყლის ობიექტები წარმოდგენილია ნადარბაზევის ტბის და სეზონური მშრალი ხევების სახით. ხევებში წყლის დინებას ადგილი აქვს მხოლოდ ატმოსფერული ნალექების და თოვლის დნობის პროცესში. ტბის წყალშემკრები აუზის ფარგლებში წინასწარი მონაცემებით განთავსებული იქნება 5-6 ტურბინა-გენერატორი და სამშენებლო ბანაკის განთავსებისათვის წინასწარ შერჩეული ტერიტორია. წარმოდგენილი დოკუმენტის თანახმად გზმ-ის ანგარიშში, შესწავლილი იქნება პროექტის განხორციელების ტერიტორიის ჰიდროგეოლოგიური და ჰიდროლოგიური პირობები და განისაზღვრება ზემოქმედების შემცირების კონკრეტული ღონისძიებები.

საპროექტო ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე წარმოდგენილია სასოფლო-სამეურნეო კატეგორიის მიწის ნაკვეთები. აღნიშნულიდან გამომდინარე, პროექტის განხორციელება შესაძლებელია დაკავშირებული იყოს ეკონომიკური განსახლების რისკებთან. სკოპინგის ანგარიშში მოცემული ინფორმაციით, მაქსიმალურად მოხდება საპროექტო ნაგებობების კერძო მფლობელობაში არსებული მიწის ნაკვეთებისაგან აცილება, ხოლო წინააღმდეგ შემთხვევაში პროექტის განხორციელება დაკავშირებული იქნება ეკონომიკურ განსახლებასთან. გამომდინარე აღნიშნულიდან, მიწის ნაკვეთების შესყიდვა მოხდება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად და გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნება მიწის მფლობელთან გაფორმებული შეთანხმებების დამდასტურებელი დოკუმენტაცია.

ხმაურის გავრცელებით გამოწვეული ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება სამშენებლო სამუშაოებთან და სამშენებლო ბანაკის ფუნქციონირებასთან. ქარის გენერატორების მშენებლობისთვის წინასწარ შერჩეული სამშენებლო მოედნის/ბანაკის და ტურბინა-გენერატორების განთავსების ტერიტორიიდან უახლოესი საცხოვრებელი ზონის დაშორების (სამშენებლო ბანაკის სოფ. ჩობალაურამდე დაცილების მინიმალური მანძილი შეადგენს 3 370 მეტრს, ხოლო ტურბინა-გენერატორების განთავსების ტერიტორიიდან 1050 მეტრს) გათვალისწინებით, ხმაურის გავრცელებასთან დაკავშირებული ზემოქმედება არ იქნება მნიშვნელოვანი. ხმაურით გამოწვეული ზემოქმედება მოსალოდნელია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე მომუშავე ფერმერებზე და ველურ ბუნებაზე. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, გზმ-ის ფაზაზე ჩატარდება ხმაურის გავრცელების დონეების გაანგარიშება და მოდელირება, როგორც უახლოესი დასახლებული პუნქტებისათვის, ასევე მიმდებარე ტერიტორიებისათვის ფერმერებზე და მწყემსებზე ზემოქმედების იდენტიფიცირების მიზნით. გზმ-ის ანგარიშში ასახული იქნება ველურ ბუნებაზე ნეგატიური ზემოქმედების რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, კუმულაციური ზემოქმედების რისკების თვალსაზრისით, განხილული იქნება სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ ქარის ელექტროსადგურის პროექტი, რომლის საპროექტო ტერიტორიიდან დაცილების მანძილი შეადგენს დაახლოებით 2,5-3 კმ-ს. გარდა აღნიშნულისა გზმ-ის ფაზაზე განხილული იქნება კასპის მუნიციპალიტეტში

დაგეგმილი შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურის და ელექტროგადამცემი ხაზების პროექტებთან დაკავშირებული კუმულაციური ზემოქმედების რისკები.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, გაცილებით დიდი გავლენა ექნება ფრინველებზე და ხელფრთიანებზე ექსპლუატაციის ფაზას. შესაბამისად გზმ-ის ფაზაზე ჩატარდება ზურმუხტის ქსელის კვერნაკის უბნის ჰაბიტატების და ბიოლოგიური გარემოს დეტალური კვლევა (კვლევის ჩატარება დაგეგმილია წლის ყველა სეზონზე) და მომზადდება პროექტის და ზურმუხტის ქსელის უბნის შესაბამისობის შეფასება.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ისე ქ. კასპის მუნიციპალიტეტის მერიის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობის საინფორმაციო დაფაზე და მუნიციპალიტეტის ოფიციალურ ვებგვერდზე განთავსება. სამინისტროში წარმოდგენილ სკოპინგის ანგარიშსა და თანდართულ დოკუმენტაციასთან ერთად, დამატებით ატვირთული იყო პრეზენტაცია, სადაც საზოგადოებას შესაძლებლობა ჰქონდა, არატექნიკურ და გასაგებ ენაზე, გაცნობოდა მოკლე ინფორმაციას პროექტთან დაკავშირებით. საქართველოში ახალი კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით ქვეყანაში მოქმედი საგანგებო მდგომარეობიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მარტის N181 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოს ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, აიკრძალა საჯარო სივრცეში ფიზიკურ პირთა თავშეყრა 10 პირზე მეტი რაოდენობით. ხოლო შემდგომ, აღნიშნულ დადგენილებაში განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, აიკრძალა საჯარო სივრცეში ფიზიკურ პირთა თავშეყრა 3 პირზე მეტი რაოდენობით. „საქართველოში ახალი კორონავირუსის გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მარტის №181 დადგენილებაში ცვლილების შეტანის თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 26 მარტის №196 დადგენილების შესაბამისად, შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტზე სკოპინგის დასკვნის გაცემისთვის დაწყებული ადმინისტრაციული წარმოება განხორციელდა საჯარო განხილვის ჩატარების გარეშე და საზოგადოების მონაწილეობა და მის მიერ მოსაზრებებისა და შენიშვნების წარდგენის შესაძლებლობა უზრუნველყოფილი იქნა წერილობით, აგრეთვე ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით. აღსანიშნავია, რომ დაგეგმილი საქმიანობის შესახებ ინფორმაცია ასევე განთავსდა ქ. კასპის ტერიტორიაზე.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით სამინისტროში არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ (საზოგადოება ბუნების კონსერვაციისათვის) მიერ წარმოდგენილი იქნა წერილობითი შენიშვნები რომლებიც ეხება, ადმინისტრაციული წარმოების განხორციელებას საჯარო განხილვის ჩატარების გარეშე და სკოპინგის ანგარიშის არასრულფასოვნად შესრულებას, მათ შორის არასაკმარის კვლევებს ბიომრავალფეროვნების კუთხით, ალტერნატივების ანალიზს და ხმაურით გამოწვეულ ზემოქმედებებს. წერილში ყურადღება გამახვილებულია კვერნაკის ქედზე, როგორც ზურმუხტის ქსელის საიტზე, აღნიშნულია, რომ „კვერნაკი“ (GE0000046), წარმოადგენს ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე ტერიტორიას სადაც ბინადრობს ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*), საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული სახეობა (სტატუსი - მოწყვლადი), ხოლო „ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ ე.წ ბერნის კონვენციის მეორე დანართით, იგი მკაცრად დაცული ფაუნის სახეობაა, შესაბამისად საყურადღებოა კუმულაციური ზემოქმედება კვერნაკის ქედზე გავრცელებული ფასკუნჯების არსებობისთვის. გარდა აღნიშნულისა წერილში მოცემულია ინფორმაცია, რომ „ფასკუნჯის ბუდეები საპროექტო ტერიტორიის უშუალო სიახლოვეს მდებარეობს. დამორება ქარის პირველ ტურბინასა და ფასკუნჯის ბუდეს შორის მხოლოდ 300 მეტრია, ხოლო ყველაზე შორს

მდებარე ტურბინას შორის- 5.60 კმ-ია.“ ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე “საბუკომ” წარმოდგენილი წერილით მოითხოვა ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილების გაცემა. “საბუკოს” მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებები განხილულ იქნა სამინისტროს მიერ, რის შედეგადაც არგუმენტირებული შენიშვნები მხედველობაში იქნა მიღებული და აისახა სკოპინგის დასკვნაში. გარდა აღნიშნულისა, სამინისტროს ოფიციალურ ელექტრონულ ფოსტაზე (eia@mepa.gov.ge) დაინტერესებული საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი იქნა წერილობითი მოსაზრებები სადაც მოსახლეობა ითხოვს არ გაიცეს აღნიშნულ საქმიანობაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება კვერნაკის ქედზე მობინადრე ფრინველებზე შესაძლო ზემოქმედების გამო. აღნიშნული შენიშვნები, შესაბამისი არგუმენტების არარსებობის გამო, ასევე იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში ვერ ხერხდება შენიშვნის ავტორთა იდენტიფიცირება არ იქნა მხედველობაში მიღებული. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად შესწავლილ იქნა სამშენებლო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ს ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ს ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ს ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს** სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
- 3.1 **გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, გზშ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის კონსულტანტის მიერ;**
4. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
 - პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
 - პროექტის აღწერა;
 - ქარის ელექტროსადგურის შემადგენელი თითოეული ობიექტის, მისასვლელი გზების, ტურბინების/ანძების, ფუჭი ქანების სანაყაროების, სამშენებლო ბანაკის, ქვესადგურის, მიწისქვეშა ეგზ-ს განთავსების Shape ფაილები;
 - ქარის ელექტროსადგურის (ტურბინების), ქვესადგურის და აღნიშნულ საქმიანობასთან დაკავშირებული ყველა ინფრასტრუქტურული ობიექტის დაშორება უახლოეს მოსახლესთან (დასახლებული პუნქტის მითითებით, ცხრილის სახით) კონკრეტული მანძილების მითითებით;
 - საპროექტო ქარის ელექტროსადგურის, ქვესადგურის ძირითადი ტექნიკური მახასიათებლების ცხრილი და პროექტის განმარტებითი ბარათი, ყველა შემადგენელი

- ნაგებობის აღწერით; მათ შორის ყველა ინფრასტრუქტურული ობიექტის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები (ტურბინების ტექნიკური პარამეტრები);
- ქარის ტურბინების რაოდენობა, საპასპორტო მონაცემები, უსაფრთხოების სისტემების შესახებ ინფორმაცია;
 - ქვესადგურის დეტალური აღწერა და სქემა შესაბამისი აღნიშვნებით;
 - ქვესადგურის უსაფრთხოების სისტემების აღწერა;
 - ქარის ტურბინების დამაკავშირებელი მიწისქვეშა საკაბელო ქსელის დეტალური აღწერა;
 - **ტურბინების და ქვესადგურის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები: ტექნოლოგიური ალტერნატივები შესაბამისი დასაბუთებით, გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივა (როგორც განთავსების ისე ტექნოლოგიის) shape ფაილებით;**
 - დაზუსტებული მონაცემები პროექტის ფარგლებში რამდენი მიწის ნაკვეთი ექცევა უშუალო ზემოქმედების ქვეშ და რამდენი დაექვემდებარება ეკონომიკურ განსახლებას;
- 5. სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ ინფორმაცია კერძოდ:**
- როგორი თანმიმდევრობით (ვადების მითითებით) განხორციელდება ქარის ელექტროსადგურის, ქვესადგურისა და მიწისქვეშა ეგხ-ს, ასევე მისი შემადგენელი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა;
 - მშენებლობისას და ექსპლუატაციისას დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა, მათ შორის ადგილობრივების წილი;
 - ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობისას გამოყენებული ტექნიკის სახეობების ჩამონათვალი და რაოდენობა;
 - წარმოქმნილი გამონამუშევარი ქანების მართვის საკითხები;
 - სად იგეგმება მშენებლობაში გამოსაყენებელი ფუჭი ქანების დროებითი და საბოლოო განთავსება. კერძოდ, ფუჭი ქანების განთავსების (სანაყაროების) ადგილმდებარეობის კოორდინატები და სანაყაროების პროექტი;
 - ქარის ტურბინების (შემადგენელი ელემენტებით) და ქვესადგურის ტრანსპორტირების შესახებ ინფორმაცია;
- 6. სამშენებლო ბანაკების განთავსების შესახებ ინფორმაცია:**
- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა;
 - ბანაკის განთავსების კოორდინატები და ფართობი;
 - სამშენებლო ბანაკის წყალმომარაგების საკითხები;
 - სამშენებლო ბანაკზე წარმოქმნილი ჩამდინარე საყოფაცხოვრებო და სანიაღვრე წყლების მართვის საკითხები;
 - სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებულია თუ არა საწვავის შესანახი რეზერვუარის განთავსება (რაოდენობისა და მოცულობის მითითებით);
 - სამშენებლო ბანაკზე წარმოქმნილი ნარჩენების შეგროვებისა და მათი შემდგომი მართვის საკითხები;
- 7. საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:**
- გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა;
 - რელიეფი (გეომორფოლოგია);
 - გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
 - სეისმური პირობები;
 - ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
 - მისასვლელი გზებისა და ქარის ტურბინების და ქვესადგურის განთავსების უბნების საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა (უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერას);
 - მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო დერეფანში ჩასატარებელი დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევები და შედეგები: ჭაბურღილების რაოდენობა, ადგილმდებარეობა, ლაბორატორიული კვლევები, გრუნტის ლაბორატორიული

კვლევის შედეგები, ასევე საპროექტო დერეფანში საშიში გეოდინამიკური პროცესების (მეწყერი, ეროზია, ქვათაცვენა) განვითარების თვალსაზრისით რთული უბნების ადგილმდებარეობები და აღწერა. გზშ-ის ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს გასატარებელი პრევენციული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია.

- ქარის ტურბინების და ქვესადგურის განთავსების ტერიტორიის გეოლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური კვლევები;
- სამშენებლო არეალის გეოდინამიკური პროცესების რუკა პოტენციური მეწყერსაშიში უბნების გამოყოფით;
- საპროექტო დერეფნის საინჟინრო-გეოლოგიური რუკა, საინჟინრო-გეოლოგიური ჭრილები;
- საინჟინრო გეოლოგიურ კვლევაზე დაფუძნებული ინფორმაცია გრუნტის წყლების ნიშნულების შესახებ, მათ შორის ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შემარბილებელი ღონისძიებები;

8. ბიოლოგიური გარემო:

- საპროექტო ტერიტორიის ფლორისა და მცენარეული საფარის დეტალური აღწერა; საქართველოს იშვიათი და წითელი ნუსხის სახეობები, რომლებიც გვხვდება დაგეგმილ საპროექტო დერეფანში; ხმელეთის ფაუნა; საპროექტო დერეფანში გავრცელებული საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი ცხოველთა და ფრინველთა სახეობები; საკვლევი არეალი და სავლე კვლევის მეთოდები, სენსიტიური ადგილები. წარმოდგენილ იქნას ფართომასშტაბიანი სავლე კვლევის შედეგები;
- ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და მახასიათებლების დეტალური კვლევა (ტაქსაცია); ჭრის შედეგად მიყენებული ზემოქმედება ეროვნული კანონმდებლობითა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებით დაცულ სახეობებზე და ჰაბიტატებზე; ზემოქმედების თავიდან აცილების გეგმის დეტალური აღწერა; ხოლო აუცილებელი ჭრის შემთხვევაში აისახოს რომელ ინფრასტრუქტურის განთავსების ადგილას იგეგმება დაცული სახეობების ჭრა და რაოდენობის;
- ინფორმაცია პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე (აგრეთვე ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს „წითელი ნუსხით“ დაცულ სახეობებზე) და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე; ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები წარმოდგენილი იქნას ფოტომასალასთან ერთად;
- ორნითოფაუნაზე და ხელფრთიანებზე წარმოდგენილი უნდა იყოს „დეტალური კვლევის“ შედეგები, ფოტომასალასთან ერთად, კვლევისთვის განსაზღვრული პერიოდის გათვალისწინებით; პროექტის განხორციელებით გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედების სახეების დეტალური აღწერა, კონკრეტული, ეფექტური შემარბილებელი ღონისძიებებით, როგორც ქვესადგურთან, ასევე ქარის ტურბინებთან დაკავშირებით;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს, ბიომრავალფეროვნების ნაწილში, ხელფრთიანებზე ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობით და ექსპლუატაციით გამოწვეული მოსალოდნელი საფრთხეების შესწავლა/შეფასება (მათ შორის ძლიერი ქარის შემთხვევაში).
- **საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიას (SPA-6 KVERNAKI) და ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას (IBA – GE020 Kvernaki Ridge).** ამასთან, საყურადღებოა ასევე ის ფაქტი, რომ არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ ინფორმაციით, რომელიც 2018 წლიდან აკვირდება კვერნაკის ქედზე ფასკუნჯების პოპულაციას, „ფასკუნჯის ბუდეები საპროექტო ტერიტორიის უშუალო სიახლოვეს მდებარეობს. დაშორება ქარის პირველ ტურბინასა და ფასკუნჯის ბუდეს შორის, 300 მეტრია, ხოლო ბუდესა და ყველაზე შორს მდებარე ტურბინას შორის მანძილი - 5.60 კმ-ია.“ აღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-

ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ქარის ტურბინების განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები shape ფაილებთან ერთად (მათ შორის ისეთი ალტერნატივა, რომელიც არ კვეთს აღნიშნულ დაცულ ტერიტორიებს). შერჩეული ალტერნატივები განხილულ იქნას მათ შორის ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების კუთხით, ვინაიდან პროექტის განხორციელების შემთხვევაში, ერთ-ერთი ყველაზე სენსიტიური საკითხი ფრინველებზე და ხელფრთიანებზე ზემოქმედებაა;

- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია, როგორც არსებულ, ასევე, ამავე მუნიციპალიტეტში დაგეგმილ ქარის ტურბინების მშენებლობა/ექსპლუატაციასთან დაკავშირებით (შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა ექსპლუატაცია, სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ კასპის ქარის ელექტროსადგურის, 110კვ ეგბ-სა და ქვესადგურის მშენებლობა და ექსპლუატაცია). განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს კვერნაკის ქედზე გავრცელებული ფასკუნჯებთან დაკავშირებით;
- ვინაიდან ქარის ტურბინები მნიშვნელოვნად ცვლიან თერმული ქარის ნაკადებს. მიგრანტი ფრინველები თერმული ქარების დახმარებით მოძრაობენ, მათი ცვლილება კი, მიგრაციის პერიოდში ფრინველებს დიდ ძალას ახარჯინებს, ამასთან ვინაიდან, ჰაბიტატის ცვლილების გამო, სამიგრაციო ზოლში შედარებით ნაკლები დასასვენებელი და სანადირო ადგილები იქნება, რაც ხელისშემშლელი ფაქტორი აღმოჩნდება ფრინველთათვის მიგრაციის დასასრულებლად და შესაძლოა, მათი დაღუპვა გამოიწვიოს, გზშ-ს ანგარიშში დეტალურად უნდა იყოს განხილული აღნიშნული საკითხები;
- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად განხორცილდა მოკლე საველე კვლევები 2020 წლის 21 იანვარს, რომლის შედეგები და კვლევის მასალები სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი არ არის. შესაბამისად დეტალური კვლევის შედეგები წარმოდგენილი უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში;
- საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა „ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ "ზურმუხტის ქსელის" დამტკიცებულ საიტს (კვერნაკი - GE0000046). აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში აისახოს ზურმუხტის დამტკიცებულ საიტზე ზეგავლენის შეფასება ე.წ. მიზანშეწონილობის შეფასება, სადაც წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია იმ სახეობებსა და ჰაბიტატებზე შესაძლო ზემოქმედების და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების ქმედებების შესახებ, რომელთა დასაცავადაც შეიქმნა მითითებული დამტკიცებული საიტი. ამასთან, საჭიროების შემთხვევაში, კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით წარმოდგენილი უნდა იყოს საკონსერვაციო გეგმა.
- ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით უნდა შემუშავდეს მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე, ხელფრთიანებზე) და შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი.

9. საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწყობის საკითხები:

- ინფორმაცია პროექტის არეალში არსებული გზების შესახებ, მისასვლელი გზების საჭიროებისა და აღნიშნული გზების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხები, მათ შორის მისასვლელი გზის გრძივი პროფილი და განივი ჭრილები;
- საპროექტო ტერიტორიაზე დაგეგმილი დაზუსტებული საგზაო მარშრუტის და საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული გზების მოწყობისა და გაუმჯობესების ეტაპზე მოსაწყობი წყალარინების სისტემის აღწერა;
- გზების მოწყობის ყველა შესაძლო ალტერნატივის განხილვა;

10. გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება, მათ შორის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას;
 - ხმაურის გავრცელება და მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
 - ხმაურის გავრცელების დონეების გაანგარიშება და მოდელირება;
 - ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებებით;
 - ვიზუალურ-ლანდშაფტური ცვლილებებით გამოწვეული ზემოქმედება;
 - შუქ-ჩრდილების ციმციმით გამოწვეული ზემოქმედება;
 - ელჭექის რისკის შეფასება;
 - ყინულის ცვენით გამოწვეული ზემოქმედება;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები, ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება. შემარბილებელი ღონისძიებები;
 - დაგეგმილი პროექტის ინფრასტრუქტურის განთავსებისთვის საჭირო ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციასთან დაკავშირებული საკითხები („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით).
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
 - მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის გეგმა;
 - მშენებლობის ეტაპზე შესაძლო ავარიული სიტუაციების აღწერა. ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების დეტალური გეგმა;
 - სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
 - გზმ-ის ფარგლებში შემუშავებული დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- 11. ზემოქმედება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე;**
- 12. გზმ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
- ქარის ელექტროსადგურის განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით);
 - ქარის ელექტროსადგურის შემადგენელი ობიექტების საპროექტო ნახაზები (ზომების მითითებით), გენ-გეგმა (ექსპლიკაციით); ქვესადგურის (ტრანსფორმატორების, კაბელების და ინვერტორების) გეგმა;
 - ქარის ელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურული ობიექტების ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები ერთიანი ცხრილის სახით;
 - ინფორმაცია გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისა გამოყენებული ლიტერატურისა და ნორმატიული დოკუმენტების შესახებ;
 - აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_38N (38N) პროექციით);
 - გარემოზე შეუქცევადი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;
 - სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 178361 მ2 ფართობი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. კერძოდ, გორის სატყეო უბნის სკრა-ბნავისის სატყეოში (კვარტალი N47), კასპის სატყეო უბნის ახალქალაქის სატყეოში (კვარტალი N23) და იგოეთს სატყეოს ყოფილ საკოლმეურნეო ტყეში. 178361

მ2 ფართობიდან 174976 მ2 მოქცეულია ზურმუხტის ქსელის (კვერნაკი - GE0000046) საზღვრებში. ტყის ფონდის ტერიტორიაზე საქმიანობა უნდა შეთანხმდეს სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან და სამინისტროში წარმოდგენილი უნდა იყოს შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი.

- სკოპინგის ანგარიშში მოცემული ინფორმაციით საპროექტო ტერიტორიაზე განხორციელდა ვიზუალური აუდიტი. წინასწარი კვლევების შედეგების მიხედვით, პროექტის გავლენის ზონაში ხილული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებიდან კვერნაკის ქედის სამხრეთ ფერდობზე ფიქსირდება მცირე სამლოცველო, რომელიც შესწავლილი იქნება გზმ-ის ფაზაზე დაგეგმილი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების კვლევის პროცესში. ანგარიშის თანახმად პროექტის განხორციელების პროცესში ადგილობრივ ისტორიულ-კულტურულ ძეგლებზე პირდაპირი სახის ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. აღნიშნულთან დაკავშირებით გაცნობებით, რომ კულტურული მემკვიდრეობის გის პორტალის (<http://memkvidreoba.gov.ge>) მონაცემების მიხედვით, პროექტის გავლენის ზონაში ასევე აღნუსხულია ნიგოზას წმ. გიორგის სახელობის ეკლესია, ნასოფლარი სამლოცველოს ნანგრევებით, ადრე რკინის ხანის ნამოსახლარი და გვიანი ბრინჯაო-ადრე რკინის ხანის ორი სამაროვანი, რომლებზეც პროექტით დაგეგმილი საქმიანობის შესაძლო ზეგავლენა საჭიროებს სათანადო შესწავლა-შეფასებას. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გზმ-ის მომზადების პროცესში საპროექტო ტერიტორიების არქეოლოგიური კვლევა და შესაბამისი დასკვნა უნდა მომზადდეს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმებით, ხოლო სამინისტროში წარმოდგენილი უნდა იყოს შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი.
- სკოპინგის ანგარიშში (თავი 5.2.1, მშენებლობის ფაზა; გვ. 28) აღნიშნულია, რომ მშენებლობის ფაზაზე ხმაურის წყაროდ შეიძლება ჩაითვალოს სამშენებლო ტექნიკა, სატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილება და აფეთქებითი სამუშაოები. სკოპინგის ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს დასაბუთება აფეთქებითი სამუშაოების საჭიროების შესახებ, ხოლო აფეთქებითი სამუშაოების განხორციელების შემთხვევაში, შესაბამის თავებში უნდა აისახოს აფეთქებით გამოწვეული ზემოქმედება გარემოს თითოეულ კომპონენტზე. იმ შემთხვევაში თუ იგეგმება ასაფეთქებელი ნივთიერებების დასაწყობება ტერიტორიაზე, საჭიროა შემუშავდეს უსაფრთხოებისა და ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების კონკრეტული გეგმა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე გზმ-ის ანგარიშში ასახული უნდა იყოს შესაბამისი ინფორმაცია.
- ვინაიდან სკოპინგის ანგარიშით გათვალისწინებულია ქვესადგურის მოწყობაც, როგორც სათაური ასევე გზმ-ის ანგარიში წარმოდგენილი უნდა იყოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მეორე დანართის 3.9 და 3.4 ქვეპუნქტების შესაბამისად; გზმ ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილ კასპის მუნიციპალიტეტში, ქარის ელექტროსადგურის (ნიგოზა, 50 მგვტ) მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტზე სავალდებულოა გზმ-ის ანგარიში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციისა და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.